

Handläggare
Daniel Forsman
Telefon: 08-508 311 11**Till**
Kulturnämnden
2021-06-15

Mer relevant än någonsin. Biblioteksplan för Stockholms stad 2022-2025

Förvaltningens förslag till beslut

1. Kulturnämnden godkänner förslag till biblioteksplan
2. Ärendet hemställs till kommunfullmäktige
3. Ärendet justeras omedelbart

Patrik Liljegren
tf kulturdirektörDaniel Forsman
Stadsbibliotekarie

Sammanfattning

Med utgångspunkt i Vision 2040 - Möjligheternas Stockholm pekar biblioteksplan 2022-2025 ut riktningen för bibliotekets roll i att bidra till en stad som är världsledande i att leva upp till mänskliga rättigheter och barnrätt, där mångfald, innovationer, nytänkande och tillgänglighet är ledord. Uppdraget formuleras i bibliotekslagen, som också pekar ut prioriterade målgrupper: personer med funktionsnedsättning, nationella minoriteter, personer med annat modersmål än svenska samt barn och ungdomar.

Mer relevant än någonsin – biblioteksplan 2022-2025 bygger på en bred datainsamling där användare, icke-användare, medarbetare, samarbetspartners och andra samhällsaktörer har deltagit.

Med utgångspunkt från en positionering av bibliotekets roll i Stockholm, där det samhällsviktiga uppdraget, det litterära ekosystemet, den oberoende platsen och samverkan är grundstenar, formas fem strategiska förflyttningar för biblioteksverksamheten de kommande åren:

- Från bokrygggar till levande litteratur
- Från bibliotekets bestånd till stockholmarnas samling
- Från kopieringsrum till samhällsuppdrag
- Från biblioteket mitt i byn till bibliotek i hela staden

- Från erbjudande till inbjudande

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom Stockholms stadsbibliotek. Samråd har skett med biblioteken inom Kulturhuset Stadsteatern samt Mediateket inom utbildningsförvaltningen. I processen att ta fram planen har företrädare för de nationella minoriteterna bidragit och en rad workshops med intressenter genomförs. Planen har presenterats i lokal samverkan och på APT inom samtliga enheter på Stockholms stadsbibliotek.

Bakgrund

Bibliotekslag 2013:801 ålägger alla kommuner och landsting att anta planer för sin verksamhet på biblioteksområdet. *Här är världen större – biblioteksplan 2016-2020* har varit vägvisaren för bibliotekens arbete under innevarande period. Detta då den förlängdes till och med 2021 med anledning av pågående pandemi. *Mer relevant än någonsin – biblioteksplan 2022-2025* är förvaltningens förslag till vägvisare för biblioteksverksamheten under den kommande fyraårsperioden.

Med utgångspunkt i *Vision Möjligheternas Stockholm – Vision 2040*, pekar biblioteksplan 2022-2025 ut riktningen för bibliotekets roll i att bidra till en stad som är världsledande i att leva upp till mänskliga rättigheter och barnrätt, där mångfald, innovationer, nytänkande och tillgänglighet är ledord. Uppdraget formuleras i bibliotekslagen, som också pekar på prioriterade målgrupper: personer med funktionsnedsättning, nationella minoriteter, personer med annat modersmål än svenska samt barn och ungdomar.

Bibliotekets roll som samhällsviktig aktör har under flera år framträtt allt mer. Under covid-19-pandemin ställdes den på sin spets. Biblioteken höll öppet för att erbjuda grundläggande medborgarservice såsom datorer, skrivare, kopiator och scanner. Samtidigt innebar det begränsade utbudet betydande svårigheter för många stockholmare. Biblioteket ska vara öppet och tillgängligt. Biblioteket är mer relevant än någonsin.

Vid sidan om samhällsuppdraget är biblioteket idag en aktör i ett litterärt ekosystem, där författare, förlag, distributörer, bokhandlare, översättare, kritiker, biblioteksmedarbetare och läsare samspelar. Detta ekosystem bidrar till det svenska berättarundret, som visar att svensk litteratur, musik och spelutveckling är stark. Här ska biblioteket fortsätta spela en avgörande roll.

En förutsättning för bibliotekets demokratiska, samhällsviktiga och läsfrämjande uppdrag är att biblioteket står för åsikts- och yttrandefrihet och är neutrala i politiska, ideologiska och religiösa frågor. Det uppdraget ska förvaltas ödmjukt och kunskapsunderbyggt. Bibliotekens roll är att ge verktyg för att navigera i en komplex omvärld, inte att bära sanningen.

Det breda uppdraget kan genomföras genom samverkan med en rad av samhällets aktörer. Det är i samverkan med bland andra skolor, förskolor, näringsliv, civilsamhälle, andra förvaltningar, högskolor och universitet som ett starkt, relevant och kunskapsunderbyggt innehåll kan skapas. I centrum av bibliotekets samarbetspartners står användaren.

Nästa steg i biblioteksutvecklingen

Riktningen för att skapa den magi som användarna vittnar om, stakas ut genom strategiska förflyttningar. De strategiska förflyttningarna bidrar till att förstärka bibliotekets utveckling i en transformativ tid där ny teknik, nya format och nya användarbeteenden ställer nya krav på biblioteket för att vara fortsatt relevant samtidigt som etablerade tjänster behöver fortgå. De strategiska förflyttningarna pekar på vad som är prioriterat under den kommande perioden. Hur det skall genomföras tar sig sedan bibliotekets enheter sig an i verksamhetsplaneringen. Just för att omvärlden rör sig snabbt framåt är det viktigt att inte låsa sig fast vid lösningarna i en strategisk plan. Dessa måste ständigt värderas och prövas i verksamheten. De strategiska förflyttningarna beskrivs kortfattat nedan och utvecklas i den bifogade biblioteksplanen.

Från bokryggar till levande litteratur

Biblioteket ska lyfta samlingen och synliggöra den. För att göra det behövs såväl ökat utrymme som helt nya arbetssätt. Det behövs mer plats bland hyllorna och fokus på att visa upp litteraturen, knyta an till händelser i omvärlden, koppla ihop nya böcker med gamla och knyta band mellan böcker och användare. Det är mötet mellan bok och människa som är målet. Nyttjandet av beståndet och den totala utlåningen ska öka markant.

Från bibliotekets bestånd till stockholmarnas samling

Biblioteket ska gå från många lokala biblioteksbestånd till en gemensam boksamling. Detta görs genom en modern logistikkedja likt e-handeln, där en gemensam logistikcentral och en utvecklad infrastruktur för transporter och reservationer är nödvändiga delar. Det görs också genom en översyn av lånevillkor och reservationsavgifter, liksom digitala system för att underlätta för stockholmarna att låna och för bibliotekets medarbetare att arbeta

med litteraturen. En biblioteksverksamhet som utgår från ett Stockholmsgemensamt bestånd ger stockholmarna en bättre och mer jämlik tillgång till samlingarna, samtidigt som mängden transporter kan minskas och resurserna inom biblioteksverksamheten nyttjas bättre.

Från kopieringsrum till samhällsuppdrag

Biblioteket ska säkerställa medborgarservice och demokratisk samhällsvägledning inom biblioteket, samt att utveckla innehållet i takt med förändringar i samhället som har bäring på bibliotekets lagstadgade uppdrag. Detta görs genom att bättre använda biblioteksrummet och digitala kanaler för infrastruktur och vägledning, genom rekrytering av nödvändig kompetens samt genom samarbete med stadsdelar, näringsliv och civilsamhälle.

Från biblioteket mitt i byn till bibliotek i hela staden

Biblioteket ska, som ett komplement till de lokala biblioteken, tydliggöra en ambition att etablera ett nodbibliotek i varje stadsdelsområde, där biblioteksrum och verksamhet formas efter behoven i ett större närområde än det allra mest lokala. Detta görs genom att rusta och utveckla större bibliotek som redan idag har ett stort upptagningsområde och genom att skapa nya där det behövs. Det görs genom att öka tillgänglighet och öppettider på de lokala biblioteken, exempelvis genom meröppet och förtroendeöppet, vilket innebär att biblioteket kan användas även utan närvarande personal. Det görs genom att rusta och utveckla de lokala biblioteken. Det görs också genom att stärka och utveckla det uppsökande och rörliga biblioteksarbetet. Bibliotekets digitala verksamheter, tjänster och utbud binder samman de fysiska platserna och kompletterar varandra.

Från erbjudande till inbjudande

Biblioteket ska gå från erbjudandet i fokus till upplevelsen i fokus. Detta görs genom förbättrade möjligheter till medskapande för bibliotekets användare. Det görs genom ett tydligt värdskap och ett välkomnande bemötande. Det görs genom attraktiva och moderna digitala tjänster. Det görs genom metodiskt trygghetsskapande arbete. Det görs också genom nödvändiga rumsliga förbättringar och välkomnande entréer.

Metod

Biblioteksplan 2022-2025 bygger på en bred datainsamling där användare, icke-användare, medarbetare, samarbetspartners och andra samhällsaktörer har deltagit. Data har samlats in och analyserats, varefter nuläge och strategiska förflyttningar har formats. Datainsamlingen har genomförts i tre delar:

Vilka är våra användare? – analys av användarnas upplevelser och drivkrafter

Genom olika metoder för att studera och förstå användarnas upplevelse och drivkrafter såsom gerillaintervjuer, användarobservationer och omvända biblioteksvisningar, har varje biblioteksenhet tagit fram personas¹ som speglar användarbeteenden.

Varför är biblioteket mer relevant än någonsin?

Ett stort antal workshops har hållits med användare, icke-användare, samarbetspartners och andra samhällsföreträdare, under ledning av enhetschefer och andra medarbetare. Dessa workshops har syftat till att få in tankar och synpunkter rörande följande områden:

- Varför är biblioteket mer relevant än någonsin?
- Varför är biblioteket relevant om 20 år?
- Biblioteket i siffror
- Vad är bibliotekets största problem?

Följande intressenter har deltagit:

- Medarbetare och chefer inom Stockholms stadsbibliotek, Kulturhuset stadsteatern, utbildningsförvaltningen och kulturförvaltningen
- Politiker i kulturnämndens majoritet
- Politiker i kulturnämndens opposition
- Politiker i olika stadsdelsnämnder
- Kulturnämndens funktionshinderråd
- Bokcirklar med olika inriktning och åldersspann
- Barn och ungdomar i olika konstellationer
- Företrädare för de nationella minoriteterna

Ett antal av dessa workshops har dokumenterats genom graphic recording².

Vad betyder biblioteket för dig?

En större datainsamling har gjorts via Stockholms stadsbiblioteks sociala medier, där frågan ”Vad betyder biblioteket för dig?” ställdes, med en länk till ett enkätformulär. Drygt 700 svar inkom.

Samma fråga har ställts via mail till ett stort antal företrädare för olika delar av samhället, däribland:

- Riksdagsledamöter
- Ledamöter av kommunfullmäktige och stadsdelsnämnder
- Företagsledare

¹ En persona är en sammanställning av typiska användarbeteenden i en karaktär

² En grafisk illustration som kompletterar traditionella mötesanteckningar

- Författare, dramatiker, skådespelare och poeter
- Musiker
- Dataspelskreatörer
- Näringslivsföreträdare

I insamlingen av berättelser från stockholmare om vad biblioteken har betytt, har frågan ställts om berättelsen får citeras. I planen har enbart citat används, där vi fått godkänt av berättaren. Bland citaten återges en del med namn och andra anonymt, vilket beror på att vissa berättare har valt att lämna en anonym berättelse, medan andra valt att skriva under med sitt namn.

Bland de anonyma citaten finns såväl barn som vuxna. I planen har vi valt att inte skriva ut ålder eller andra attribut, utan låta citaten tala för sig själva.

Citaten har återgivits som de är, dock har korrekturfel, stavfel och i vissa fall grammatiska fel som uppenbart gjorts av misstag korrigerats. I del fall delar av citat har återgetts, har detta markerats med

Sammanställning och analys

Analysen av den stora datamängden har gjorts av en projektgrupp, vilken utifrån analysen har arbetat fram de strategiska förflyttningarna.

Jämställdhetsanalys

Biblioteksplan 2022-2025 bygger på en bred datainsamling där användare, icke-användare, medarbetare, samarbetspartners och andra samhällsaktörer har deltagit. En viktig grundsten har varit att i insamlingsarbetet eftersträva en så jämn könsfördelning som möjligt, samt en i övrigt bred spridning av demografiska faktorer, i syfte att få en så bred och väl representerad bild som möjligt. Såväl omvärldsanalysen som de strategiska förflyttningarna har prioriterade målgrupper i fokus. Biblioteksplanens strategiska förflyttningar innebär att flytta boken och verksamheten närmare den enskilda användaren. Detta kan exempelvis innebära mer aktiv skyltning och förändringar i biblioteksrummet som syftar till att nå specifika grupper.

Barnkonsekvensanalys

Biblioteksplan 2022-2025 bygger på en bred datainsamling där användare, icke-användare, medarbetare, samarbetspartners och andra samhällsaktörer har deltagit. Speciella workshops har hållits med barn och ett flertal citat av barn finns med i planen, i syfte att säkerställa att barnens perspektiv finns med. Såväl

omvärldsanalysen som de strategiska förflyttningarna har prioriterade målgrupper i fokus och barnkonventionen som svensk lag har varit en viktig utgångspunkt i arbetet. Biblioteksplanens strategiska förflyttningar innebär att flytta boken och verksamheten närmare den enskilda användaren. Detta kan exempelvis innebära förbättrad skyltning av barnlitteratur, barn som medskapare i program och förändringar i biblioteksrummet som skapar en attraktivare biblioteksmiljö för de yngre besökarna.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen föreslår att kulturnämnden godkänner förslaget till biblioteksplan samt att ärendet hemställs till kommunfullmäktige.

Bilagor

1. Mer relevant än någonsin – biblioteksplan 2022-2025
2. Skolbiblioteksplan för skolor och förskolor i Stockholms stad 2021-2024